

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1987
ЧЫЛДЫН
ИЮНЬ
19
ПЯТНИЦА
№ 142 (13442)
1925 чылда
үлдүзлөттүң
Өртөө 3 көпөск

ОРГАНИЗАСТЫГ ЭГЕЛЭЭН
Бай-Тайга районда «Мурнакчы» совхозтун айма-ишчилери
60 хүнерде «хойдан ийги дүжү» деп чуталажып турар-
мыс, хой кыргыздыкыне организастыг кирген. Совхозта
инити-биле кыргыз 11 муң ажы хой бар. Кыргызда пук-
туларын тургускан, дериг-херекселерин четелден, ажа
ажылдар кижилерин баш уур тодараткан.
Төн кыргызда пункттуңда баштайгы хүнерде электрлиг
22, 30 хой хачылары ажылдап эгелээ. Албан черлери, ор-
ганизациялар, агитквартиралар ол пунктта тургустунган гра-
фик бузарар ажылдап турар. Кыргызчаларын болгаш еске-
да ажылдакчыларын ажылдарына таарымчалыг байдал-
ды тургускан. Социалисттик чарыштың түнелин беш хонук-
тап үндүрүп эгелээ.
Баштайгы беш хонуктун түнели-биле кыргызчалар Даш-
ка Карамаза, Чечекмаа Донгак, Надежда Куртек, Оюм-
Донгак, Сорунга Сарыг-Тараа, Кумсай Хертек олар шалып-
мыс, шуудуру ажылдап, шаңнал, майгала төлөттү бол-
ганнар. Кыргызчалар ам ийи өлчөгүлгү ажылда кирген. Со-
хоз дирекциязы хой кыргыздын ийи иделси дүргүзүмдө
дооар сорудаткан.
К. АРБАЯ-ООЛ

КҮҮСЕЛДЕНИ ХАНДЫРАР ЭДЕ ТУРГУСТУНУШКУН – ПРОФЭВИЛ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫҢ ЭН ЧУГУЛА ХЕРЭЭ

СЭКП-ниң XXVII съездинин, партия Төп Комитетинин
январь (1987 ч.) Пленумунун, ССРЭ-ниң профилелдеринин
XVIII съездинин хүлээп алган документтеринде чурттуң
социал-экономикагын хөгжүдөлиниң айтырларын шийтпир-
лээринге, эде тургустунушкунга, инитиелди улам ийи де-
мократияларынга профилелдеринин ролун бедидериниң
чугулазын айткан.
Тываның профилелде организациязы салдырган сорула-
ларын амыдарала боттандырган дээш шуудуру ажылдап ту-
рар. Профилелдеринин, адырлар айым-биле обкомнарнын,
райкомнарнын пленумнарына, хураалдарга СЭКП ТК-нын
январь (1987 ч.) Пленумунун болгаш профилелдеринин
XVIII съездинин негелдеринге дүштүр профилелде ор-
ганизацияларын амында эде тургустунушкунун кан-
чаар чоруп турарын дугагында айтырларын чуталаш-
каш, бо чутула херекте байдалды шүтүмчүлүккн эзу-биле
анализтеш, эде тургустунушкунун оруктарын, хемчеглерин
тодараткан шийтпирлерин хүлээп алган. Профилелдер ор-
ганизациялары хураалдарын санын, уластарын албан чер-
леринге кийгиртирин, справкалар негезин, бижиктер чору-
ларын азын кымырган. Кадарлар-биле харылзанын экижидерин-
че, сонгулаада профилелде активтеринге практиктиг дуза
чедирерин кичээлини чуталырган.
Республикада колуудуа 1400 кире профилелде комитет-
тери бар, оларнын хой нуруузу коллективтерин, бугуру-
богаш социал айтырларын шийтпирлээринге биче эвес
саладарын чедир турарлар. В. И. Ленин атыг «Тыва да-
дугу» комбинат, Тес-Хемде Чүргү-оол Хомушкун атыг, Кы-
зыл районда «Тиндиге» совхозтарын, Ууг-Хемнин мыйш
үлөтпүр айма-агынын болгаш еске-да айма-агыларнын
эки көргүзүлгүлери чедип турарында профилелде ор-
ганизацияларын үдүг-хуузу бар.
Ыччалаа-да республиканың профилелде организация-
ларында эде тургустунушкун оожум чоруп, эрзи эзу-биле
ажылдап турар. Профилелдерин, оон чамдык кылдыр, адыр-
лар айым-биле обкомнар, райкомнар профилелде комитет-
теринин, бөлүктөрүн, күш-ажылы коллективтерин, айма-
чорудулазынче ам-даа ханымал кирбиз, оларнын эде тур-
густунушкунга практиктиг дузаны, деткичтерин кошкак чедир-
турар. Эде тургустунушкунун кол эвеналары профилелде
организациялары болгаш күш-ажылы коллективтер болурун
профилелдер сьездинге демделген болгай, мынганаш
олче чогуур кичээлини салыр херек. Тузуг болгаш үлөтпүр
материалдар, медицина, харылаа, күрүс албан черлеринин,
күртне саздынын болгаш херекелерин кооперациязын
ажылдакчыларын профилелде обкомнар ажылы шүтпөң
эде тургузуп, чаа эзу-биле ажылдарын дээштиг хемчег-
лерин албайн турарлар.
Социалисттик чарыштын организастыгында эзу барымза-
лаар, эрегилээр чорукту үлээлини-биле уластарын про-
филелдеринин сьездинге онзалар айткан. Бистик респу-
бликада ажылдап турар уластуң тозан ажы хуузу күш-ажы-
лы маргалаада хаара туттуган. Чамдык профилелде ком-
итеттери чарышты четес организастаан, шаңнал-мактарын
хемчеглерин сайыраңгайлаштып, түнелдерин чогуур хуу-
сазында ундурбери, оон чарыг болурун сазынап турар.
Чарыштын түнелин үндүрде чүгө бирги, ийги, үшкү
черлерин ээлзирин тодаралып үндүргөш, оон еске ишчи-
лер канчаар ажалдаанын, каш дугаар чер далааны тодарат-
пайн келген. Моон сонгаар күш-ажылы маргалаанын түн-
елдин үндүрде чүгө планын онзалаларын ахуусле-
тинче эвес, бугурун продукцияны шынырык, күш-ажылы
бугурукчулун бедиткенинче, камналгаже, бот-орулга-чары-

ганым, бригада, өг-бүлө керээзин непертеркенинче, күш-ажы-
лым сазыла-чурумун бижылаанынче кичээлини салыр.
Профилелде комитеттери эн-че үнелиг байлак—уластарын
кадын бижылаарынче, энчи хандырларын экижидеринче,
күш-ажылы камналгыны, ола-биле болдурузын-
че, дыштанылгаже сазым салыр хүлээлини. Оом-
биле кергелештир арагалаашкында, наркоманига, корум-
чурум, күш-ажылым сазыла-чурумун үрээ чоруктарга уу-
шымгы демиссиде доктаама чорудар. Бо чутула ажылдар-
да четпестерин чок деп болбас. Уластуң ажылдарына,
чурттаарына, дыштанырына таарымчалыг байдаларын
тургузар хемчеглерин оожум боттандырып турар. Бугуру-
лелерин, совхозтарын удурукчулар, профилелде комитет-
теринин даргадары бугурулгелерге күш-ажылым айым чок
чорууңуң айтырларынче четпес сазым салыр турар. Эрткен
чамын техниктиг инспекторлар 146 станокту, машинаны, де-
риг-херекселди, 5 цехти ажылдарын сокоткан, чүгө дээр-
ге кижилерин ажылдарына олар айымалыг болган. Ол дээш
131 кижини штрафтан, дерт кижини ажалдан үндүргөн. Бо
галазы-биле Агроулетпүрүкчүмүң бугурулгелеринде бай-
даа дүвүренип, айма-ишчилерин кемдээр чорууңуң 50 хуу-
зу оларга онажып турар.
Ажылы чоңарын дыштанылазын шын организастаары,
кадын камналаары, адырларын болдуруз дээш баш уу-
руфилелдеги хемчеглерин кошкак боттандырып келген.
Хоорайлаа, суурларда тургустунган култура-спорт
комплексери ажылы ам-даа экижип шыдаан. 1986 чылда
ажылышчилерин санаторий-курортка эмделеринге, дыш-
танылазын организастаарына көрдүгөн айма-херектин че-
дир чарылаан. Советтү адым чылда Тываның курорттарын
чаартыр, эде кымыр калдыг-даа хемчегер алдынмаан. Бо
болгаш еске-даа четпестер профилелдеринин, оон килди-
теринин, обкомнарнын, Красноярскиниң денсээр айым-биле
курорт чөвүлелиниң (Д. М. Кара-Салды) кошкак ажалда-
нынче херектен-дир.
Профилелдеринин, адырлар айым-биле обкомнарнын, рай-
комнарнын, профкомнарнын ажылында четпестерин үнүп
турар чылдааны кадарлар-биле ажылда СЭКП ТК-нын
январь (1987 ч.) Пленумунун негелдеринге дүштүр чор-
утпайн турарында болган. Профилелдеринин чамдык
ажылдакчылары инитиалга чок, шимчегир эвес болуп ту-
рар. Профилелдеринин кылдыр, профилелде обкомнар
кадарларын шийип алдыра ажал-ишчи, моральдыг мөзү-
нарларын хандыр өөренип кырыс чоруктар таарып тур-
арында оларнын ажалдан үмөр-кирер чоруу хой болуп ар-
пышаан. Кадарларын шийип аларын, ажалга таарыштыр тур-
гузарын, кижиздерин, өөредирин үнелин-биле экижидер,
эде тургузары Тываның профилелдеринин чутула сорула-
зы болуп турар.
Эде тургустунушкунун үнелин профилелде ажылы-
ны четпестерин адыр, чаартыр херек профилелде ор-
ганизациялары онжалыр. Мынганаш оларнын дайынчт
арганын бидер чутула айтыр болуп, ажал кол ролуу
профилелдеринде ажылдап турар коммунистер ойнаар. Ол
мынканаштын XXVII съездинин, СЭКП ТК-нын январь
Пленумунун, ССРЭ-ниң профилелдеринин XVIII съездин-
ин шийтпирлерин күсүлдер дээш ажылы чоңарын орту-
зунга организастык, политиктиг ажылды калбартыры оларнын
хүлээлини болуп.
Чурттуң бугуру революжтун чаартылгалары партиянын
болгаш чоңуң эң эки чачылдарын дөрт уламчылаа-дыр.
Ыччангаш массаны чогадыкчы күжүн эде тургустунуш-
кунга бараан болдурумы—профилелдеринин чутула сорула-
зы болуп.

Күш-ажылым чоңурун, коммунист Сал-
чак Соуушмович Чайдып чүгө тузуг
ажылында 30 ажыг чыл болган. Тываның
найсымалында уугу тузугтарын кылы-
рында прахтыгы үдүп кирип келген. Ам
оон бригадалында чэрби ажыг аймактар
беш кат чуртала бажынын тутуп ту-
рар. Ылаа орус, тыва болгаш оон еске-да
нацияларын кижилери бар. Олар бижыг

наймыралдыг, чатыс демингаар. Коммунист
Салчак Чайдып аймактарын интерна-
ционалы кижизилелеринге база сазым са-
лым, кады чатыс дем-биле ажалдарын-
че, социалисттик чарышты илелелдегир ки-
рижирне кичээлини улап турар.
ЧУРУКТА: Салчак Чайдып бригадалы-
нда анык тузуг Валерий Спизин-биле.
О. ОХЕМЧИКТИН ФОТОЗ.

ЧОГААДЫКЧЫ ЁЗУ-БИЛЕ АЖЫЛДААР

ССРЭ-ниң Журналистер эзе-
лини баштаар черини эзе-
линиң пленумун чурттуң Улут
Октябрынын 70 чылдык беле-
тинин дооңукту үе-чаданында
парлаалга, телевидение, радио
ажылдакчыларын күш-ажы-
лы, политиктиг болгаш сазым-
сеткил талазы-биле илелелдегир
чоруу бедидеринин сорула-
рына тураскааткан. Пленум
июнь 17-де Москвага болган.
«Октябры» социалист
Улут революциянын 70 чы-
лыг белекел үнелин массалыг
информацияны чепсете-
ринин ролу» деп илелелде
ССРЭ-ниң ЖЭ-ниң баштаар
чериниң даргазынын оралакчы-
зы, «Известия» солунуң кол
редактору И. Д. Липтев кыл-
ган.
Чогаадыкчы, тургустунуш-
кунга дүштүр үндүреринге
СЭКП Төп Комитетинин совет
улаада Улут Октябрынын 70
чылдык белекел болгаш
Кызылдын илелелдегир мөөнети
күп болган деп, оратор он-
залар демделген.
Комитет улут чутула айтыр-
ларын шийтпирлээр эрегиле
чутула болуп турда, казан ий-
тиледе бугуру революжтун чаар-
тылаалар чоруп турда, тапты-
ла бо хүнерде Октябрьниң
дүргүзүмү бисе солутушкун
ужур-дузалыг. Партияны өс-
тереп, улуска чүгө хемчегер
эвес чарылаа ол өс оларын
эне-кол эрегиле чутула ге-
рээ болу берши дээш демис-
сегир ужурут. Авторуң тодар-
гай эвес туржуу чатыс тала-
дыг ажы-чарыг чоруду,
чүгө таарымчал чок болууш-
кунуң көргүзүргө чедир-
турары хооар эвес. Ыччал-
а-даа чүгө ажал доктарын
принципалды-биле шын эвес.
СЭКП ТК-нын ам болуп
Пленуму-биле холбоштур, эко-
номикада эде тургустунуш-
кунга холбоштыр бистик жур-
налистер орданы эконоимити ай-
тырларын хой-биле чыгарып,
экономикага чам болуушкуну
тургузар, чаа, ончалга про-
дакчыны шийтпирлерин тывар,
дарганын кийгырганы-биле
оон үндүрүп турар күженин-
кинерин түнелдерин берип ту-
рар, ажалдан кылган ула-
нышкын эки дээштиг болуп,
болууң чөптүн бадыктан ту-
рарын чоңа көргүр ужуру-
луг деп, оратор онзалар дем-
делген.
Илелелде соода чурттуң жур-
налистер организацияларын
тезделелдер Ф. М. Бура-
кий, А. С. Пешков, Э. А. Ба-
лаев, Н. В. Михалков, Г. И.
Некрасов, А. И. Иоселиани,
В. И. Чистиков, Д. А. Грабо-
вой, Д. М. Булаков, Т. Ш. Та-
ганов, Т. В. Соо олар санал
бергенер Айма-чарыг чорук-
че, инитиалдыг демократиче-
лык партияны уламчыла-
ны эде тургустунушкунун ин-
иции айтырларын совет
уластуң улут сонгуулары бол-
дурун турар деп, ораторлар
онзалар демделген. Нията, де-
гелдеген өскөр кымы-даа
сонугатпайн турар. Ол чорук
болууң ажылыга журналиста-
ларын ола негелдегир болу-
рун ретеп турар. Массалыг ин-
формацияны бүгү чепсестери
амгы үеле чүгө чогадыкчы
чатысже улаанган турар ужу-
рут.
Литваның, Краснояр край-
ны болгаш Бранск областы
чогадыкчы организациялары
нын ССРЭ-ниң Журналистер
эвелини. VI съездинин
шийтпирлерин канчаар күсүл-
де турарын база чуталажып
көргөш.
(СЭТА).

ООЖУМ ХӨӨННЕР, ОЛУТПАЙ ЧОРУК, бии-хемчилер ногаан ажаалдаже киреринге чүге белең эвезил?

Бий-Хен районда ситен кезилдизини кирериниң дуга-
жында айтыр бергелээжинде тапарым турар. Ажаа кир-
гир техниканың белеңи тодаргай билинмес. Амдыкында
ажыл-агыг бурзууна санаашкынар, хуулаалар, даап
бодажылар чоруп турар. Ногаан ажаалдага кирериниң
хей кезин белең эвес.
«Хадым», «Саян», «Өк», «Кызыл тараачын» совхоз-
тарга чогуула амгы хүнерде чедир кылдырмаа чүд-
дерин чиктерин мында удурукчуларын, специа-
листтерин эде тургустунуш-
кун, дүргөлдешин, интенсифи-
кациялаа айтырларын-
чыне ханымал кирбизин-
биле, чогадыкчы дилээлини-
нерин, бодалдарын, чарыкты
саял-ондаларын кичээ-
лини төвөгү тутаанын-
биле, ала чайгарлаашкынын
агымынга азын, боттуг,
дөштүг хемчеглерин ам-даа
чедир албайн-биле тайла-
бырдаттырар.
Эде тургустунушкунун
салым-чолу кол специали-
стерин хууда үлгерилең,
ажылың буртууңуң даап
дырар үлө-херекке ала
дырар хамаларыңдыла
илерээр турбуже. БАУК түн
мал чөм, тараа өстүр кил-
дилин эргелекчи Н. Д.
Минеевтиң ээлеп турар тузуг
жу теңи негелдизиниң дүштү-
пес. Ситен кезилдизиниң
белекел оң угаан-бодалын,
сатыс-сетилин дүртүтпейн
турар. Никодай Дмитриевич
ни бистер райкуучоон бажы-
нын адык калында бини
өрөөлөн дилеп чораша
тын алгаш, кабинетинге
чугаадыкчы-биле кирип кел-
ди.
Ситен үнөмөн. Массалыг
кезилдизиниң белең эвес бис—
дээш, ол бистик-биле чутууш
тендүргенин демдээ кыл-
дыр солунун кырына чы-
кан саамнар котпарлар,
«Саян» совхозтун кол агро-
ному-биле чуратайлар дуга-
жында тодаргалар кызын
өгөдөш. Районда инити бай-
далга хамаларыштар тодар-
гай дерт харым ол берип
шыдады.
Н. Минеевтиң удурулг-
жында ажалдап турар үш аг-

пес. Оом ужурунда ханым би-
чаа чоңалар, мынганаш чер-
лерин ажылаарын өөренип,
планын турар. Ситен кезер
челдер Орак, Азот, Балык-
тың-Хал ол мынчаар чатын
аажок орыйтаанында, чатыг
хүнериниң чаа дүжүп эгелээ-
лини олт-сиген чаа-ла шык-
парым, ногаан хейин кедип,
чечектеди, өзүлдезин дүргө-
дөткөн.
Эксперс-лаборатория тур-
ган аягончулугта тузугу-
лар чурттал турар. Лаборан-
тын хууледезин маанин-
чын улагу доккаар хевирлиг
дерин ийи келче чедир чы-
дыр. Шанын ужунаа эрзи
АВМ турган черде үш-дөрт
хире тузугту хожукту дүжүр-
гөн, сарай-склад хевирлиг ба-
жынын бир өрөөлүнө та-
ваан салып турлар. Ажаа ша-
ла кырың кургалаашкын
ны чорудар. Өрөөлдерин
чалазын кырын ийи де-
рер чектилер сазым дээрер.
Ситениң чаа катташ, ша-
ла далаан чыгыг күжү ту-
дор генераторларын дуза-
кыла салгындарып курга-
ды.
Совхоз директору Ю. А.
Мещерин-даа, кол агроном В.
И. Алды-Херез-даа ол ситен
кургалар чаа чер июль 5-
тен эгелеп долу күчүзү-биле
ажылдап эгелээр деп бир үн-
биле шынарлар, долу бүзү-
рел-биле бадыктарын кыл-
дыр болду. Кымыр ажыл-
дарын хемчөөлү ам-даа хей:
өрөөлдерин ханаларын тургу-
зары, кырын шифер-биле дуг-
лаары, чаа дериг-херексел-
дерин өтөп салыры болгаш е-
ке-даа.
Уж ажыл-агы бо чылдын
1200 тонна ситен, 600 тонна
сенаж, 820 тонна синас беле-
кел планын.
Сенаж, синас онгалары
белекетиңизин. Шыгжамыр
кылдар өрткөн чылдарда-ла
ажылдап келген чыгыжын-
га-ла үш чарык тонна сенаж,
синас кирер дерт онгаларын
бирөөнүн ханамы буступ
көп дүшкөн.
Шыгжамырга херекелеринге
ол онгалар дөмө-ле чедир

тарамы кургалдып турган.
АВМ ажылдаан үгөн бол-
ганда, ам оңу ситен кургал-
дыг херекселер өөренип
кырың, шенеле кургалды-
кыны чорударын шийтпир-
лээ.
Моон алгаш көргө ан-
тенин ситен далаанын беле-
кети «Хадым», «Саян» сов-
хозтарына болууна мыска-
жыл, Оом-биле кады синас,
сенаж салымшымын,
үнелин ажылдаар маани-
ларын саны билинмес.
РАУК-тун автотранспорт бугу-
рулгелеринде керөө чарып
алаа да, толаргай негелде-
рин бижиге чедир тургусту-
ган. «Кызыл тараачын» совхоз-
тун денсээрлер демс-да
бол, чайгар үгөн олт-сиген
ны үнүжү чавыс. Вайтайгы
улаада кы-тарга кезеринге
белекетиңиз турар. Мал чөм-
дөмө-ле чедир кылдыр беле-
кетиңиз адыр бис дүр-хөңө
адынган, бугу-бүрүтү
ажылы эвээш дөшт оң беле-
кетиңиз эгелээр билин бо-
лай турар.
Мал чөмнүн белекетиңиз
харылаа кылдыр Василь
Игнатевич Иконниковту то-
чутпайн. Хоочун таражы,
ат-сүрүлгү чер ажылдакчы-
ны ажыл-херектин харым-
салгын, бадалдыг харым-
сеткил-сатыкчынын ханым-
дал меделер, мактанымдыг
дөштү-да чогуу биске дынч-
ты. Совхозка чакым тарылга
чаа дооулаан. Ажаа дыш-
тыр хүнер чокка ажалдан
турган механизаторларын,
ажылчыларын дыштардыр-
кан. Василь Игнатевич ба-
рым ийи ай дүргүзүмдө
даандырган ажыл-херек кы-
лын келген. Ол хирезинде-
ле ону ажалдыг харым-салгын
учагусту—ногаан ажаалда-
же ону башкары-биле ийи-
чылды.
РСФСР-ниң алдарлыг агро-
ному В. И. Иконников сөс:
— Амдыкында ситен ке-
лээлиниң айтырларынче
ханымал кирип четтикелди.
Час орай дүшкөн. Ол кол
чылгалан эвес-ле мыйнаа
харым. Мал чөмнүн белеке-

Соңулдаларга уткуштур ПРАКТИКТИГ СЕМИНАР

Ак-Довурак хоорайда «Тыва даг-дүгү тузуг» эргелекчи
кызыл-булуңула тургускан № 14 сонгулаа участогуң
агитпунктуңга Барын-Хемчик, Бай-Тайга райкуучоона-
рын, Ак-Довурак хооркуучоонуң, бүгү кезде Советтерин
даргалары, секретары, кылдыр эргелекчилер, сонгула-
да комиссияларын даргалары, СЭКП Барын-Хемчик рай-
куучун аппаратынын ажалдакчылары чыгып келген. Бары-
ның Хемчик райкуучоонуң даргасы С. И. Ильяков чуту-
ла политиктиг кампааны—чер-чер Советтеринин сонгула-
да белекел ажалдарын районга канчаар чоруп тура-
рымын дугайын таныштырган. Тыва АССР-ниң Дөдө Со-
ветинин Президиумунун организастык-массалыг ажылдар кыл-
дыр эргелекчи А. И. Барков сонгулааларын эрттир,
документтерин шын додурар талазы-биле практиктиг ар-
га-сумелерин берген.
Ылаа агитпунктуң эргелекчи В. З. Харченко пункт-
туң амгы негелдеринге дүштүр дериге-каасталгын, агит-
торларын ажалды, Ленин партия дугайында, совет Кон-
ституция дугайында темаларыг кечээрин, кинофильм-
ерин организастап турарын чуталаан. Ол хүн участокуң
сонгулаал хүнүнде кандыг болурунга дүштүр дерин, ком-
исе кичигинериниң солдар артыга оодурулган, мурунуга
биделдериниң салып, халжактары түрүскүлүл каан. Ба-
дылашкыны дес-даралаштыр чоруду, көкөгөч каан ка-
бинеттер чажыг бидеашкыга ажылдарын чуруму
база көргүскөн. Адак сөзүлде бадылашкын биделдер-
ини санап, сонгулаа түнелдерин үндүрүп, документтерин
шын додурарын өөредкен.
Сонгулаа эрттир хүнде участонка кээп шыдаас кичи-
лерин баш ууру үчкө ала чедип бадылаар кижилерге
айтыр, машина-балгаты тускыларынга, ол чоруп халж-
актары белең тургузарыга, харылаанын чепселек-
линиң илелдегир болурунга хамаларыш айтырларын база
сүмөлөскөн. Семинарын кыргыздары сонгулааларын ор-
ганизастыг болгаш политиктиг дөңгөсө эрттир талазы-би-
ле хой чүдүлгелер өөренип билип алганнар.
А. ХЕРТЕК, «Шынык» корр.

СУГГАТЧЫ ЗВЕНОЛАРДА

Бай-Тайга районда «Мур-
накчы» совхозтун суггата-
чы бидеелдик чылда улам
күжениншиңиң ажылдап
киргенер. Ниятан-биле со-
хозта 40 суггатач ажал-
дап турар. Оларда 4 звено-
лаа 30 кижиге керээзин
че кирген. Звеноларын кы-
ан хой чылдыг ситенер е-
стүрүп ажаар, еске арканна-
рын тараа културалары, кар-
тофель, ногаа өстүр кылдыр
керезин чарганын. Эрткен чы-
лы 2 звено бригада керээзи-
биле ажалдаан, чарган ке-
резиңиз хой продукцияны
бүдүрүп, районта шаңналдыг
жерге үгөн. Коммунист
Эрсе-оол Хомушкун, Бор-
ак-оол Хертектиң ууруканы
звенолар тараа културала-
рын бир гектардан-на 18
центнерин адыр тургаш, 18
центнерин, хой чылдыг ситен-
ни 24-тү адыр тургаш, 40
центнерин ал, звено кичиги-
нери 200-200 акша шаңналы
алганнар. Амгы үеле ол-ла
звенолар хевээр ажалдап, шө-
лүңү хемчээли улагатпир-
нар.
Хой чылдыг ситенерин
386 гектар черде тараан. Оң
бир гектардан-на 30 центнер-
ин өстүрүп, бир кластекти
1158 тонна ситенин ажаан
адыр планын. Ногаа ажаар
звено 10 гектар картофель,
4 гектар капустаны тарып
оудуккан. Оом 80 тонна кар-
тофель, 80 тонна капуста
өстүрүп ал, школа, албан чер-
лери хандырары-биле керээ-

А. КАНЧЫР,

Политиктиг болгаш экономиктиг өөредилге

ТУЦНЕЛ КИЧЭЭЛ,

ООН АЖЫКТЫ ЧҮДЕ БОЛГАНЫЛ?

ДАҢ ХАЯАЗЫНДА

● Соңгукчу. Депутат. Хоойлу

КУУСКОМ
БОЛГАШ
УДУРТУКЧУ

ИНСПЕКТОРДУҢ БИР ХҮНҮ

Шанчы джунда Хемчиктин суу алаңы чамырлы берген, мычаларын аяда сүргүтүп койчу чамыр. Хай-чагыра чок хемчик улаадым чыккан үзүндө эрикче үндүрүп чалгыпкан теректери, ыш-тарым будуктары ооң ол-төдө кымыгдарынын керечин болуп, куураа берген чамыр.

— Улааас хун ажаар деп барды, ол киреинде хүнзе-дир биске чамгыс-даа бра-коньер көргүспөдүңүз, ала, Михаил Николаевич? — деп, балык камгалаалык күрөс инспектору Новикова баш-тапкан аарак чугааладым.

— Черде мындай ийик чоп: боолот чорукта дилги сөзү кайма-даа таарышпаса — деп, ол агартканын кызатты. — Боо чопта ол чамдыкта ки-жиян таварып калгы дег маанай өртөр.

Инспектордун бо харым-зында утпа-ла бар. Майнын сөөлү хүннерин бирээнин де корреспондентинде, ша-гда ажалдакчылардын бол-гаш балык камгалаалык ин-спекцияларын ийн ажалдак-чылардын тургустунган рей-да бригадалык кезиктирери балыктын үргүнө чажар үзүндө балыктарынын чу-румун хамгыткан хаматтарла-ны тудар, кылаады кылар сурууларын мурууска салган турауусу. А чурму мындай: Улуг-Хемде кирген хемчере ионь 20-ге чедир шуут ба-лыктап болбас, хем унууну хоорайларын болгаш суу-ларын чуртаакчылар чам-гыс урук-биле хостуг балык-тап болур.

Шанчыдан ийн арт ажал-дыр Хемчикке чектен чери-стиң ады — та чүге ийик! — Чууар-балык болду.

— Моон дорт алыр болаа, ам мия бо сирт артыма баар бис — деп, старшина-моторист эргекч чалаачысы Александр Нинонентьевич Кузнецов биске чугаалады.

— Ам дедир эгеш, долганар алаар бис. Во чер Хемчик заважинин деискожора-даа болаа, браконьерлер маа-ныда-хаа келгилер чүе, Ынаар машина, моторчик-биле Чен-Хемчик-даа, Улуг-Хем-даа ревоинардан чедип келп болур.

Заводтан үнгөндө бээр карбонни чок ГАЗ-69 кадыр арттарын бергенмейи аш-кач, чэрби бш километрин өрпш, баштайгы турган че-ристинде үш километр кууу чегре катан Хемчик уушга өскөктөн. Баштайгы барган черисте Кара Марко аттыг сохкозтум малчыларын турган болаа, мында «Найырада» сох-козтум малчыларын аяк чег-ри тиң алган турау.

Браконьерлер турган ши-ч-даа чок, Хемчик хем саа-рыгаан чалгыларын эрик-терге дөксөш, харамнанган түтө дег, кууу азы тайы-ларым-ла тур.

— Балык камгалаалык ажалдакчыларын бисте багай аяас ажалдап турары-ны түксөли бо-дур: чамгыс-даа чурм хамгыткан ийик чок — деп, шагда ажалдак-чы старшина Б. Дугур-оол түксөдү.

Эрге-чагыраларын джуну берикчи политикаын ПКТ-нин уурутукчуу буруу ша-кы. Оң түксөлиде Порту-галыга чүгүлэ сонал-эко-номик шиптирлерин Лисса-болаа аяас, а шипти рыно-кут Броссельде штаб-кварти-рамында хүлээп арт турар.

● САН-ФРАНСИСКО. Калифорния штатта Эль-Сеган-до хоорайнын куудуучуларына да-йыгы ууур чыккаа болган. Оң киржикчилери Рейган-ын «агретатик камгалаа ийини-чылды» болгаш Пентагонун жарокут программасына өзүлгө чагыларын күтүспөдү турар о-хоорайда турар «Нортроп» коншериин заводунун хаалга-ларын чамгыс чыккаалган нар. Оон соонда хоорайнын шипи шөлүтө удууламышкын мингизиле болган. Да-йыгы ууур чалгыншкы-

База катан Чаа-Хем хем-ниң унууга келди. «Най-ырада» сохкозтум хоочун болгаш мурунчак хойжуу Даш Кирович Олчанмай бишти уткуп алды.

— Майнын ортаа үзүндө урук ууулар кижиле маа-ча турау — деп, ол күрөс ин-спекторунга илеткеди. — Оон эрте кээ турарыңгай, Миха-ил Николаевич!

Хойжуу инспектору ал, алазыны ады-биле алап турарын доран эскерип каг-дым. Харылзаалыг-дыр бо-лар.

— Бисти таварып биги-машина, балыкчылар өртө-дө — деп, Даш Кирович инспекторга илеткеди. «Миа-да-ла кээр чүеңерин! Чаа-Хемде адык хей кижилер балыкты шүтүрп алгаш бар-ды. Оларын аразында көк баштыг ашактык чугаадым димчаар кижиле тымабады. Кижиниң холугун ортаа са-лаады кире байлааныны бе-зин аларын ап, албазын эрикче калыкка баар чорду.

Ол үдө мааа келбенин балык камгалаалык ажал-дакчыларын бурууу кыл-дыр көрдүм. Инспекторгаар о-л дугайын ажит-чажыт чок-ка чугааладым.

— Ычан сохкозтарын сугаттыг чедерин хынал турауусу — деп, Михаил Ни-колаевич чугаалады.

Кежээликтей апарганда Шагаан-Арыг хеминиң Улуг-Хемке кирген аксынга келди-вис. Мында Улуг-Хемчин ор-тудуктарынын ийини аш-тап-арылап турар ажалчы-нарын турлаа бар.

— Дуу: ууус мааа хүнзе-дир балыктап келди — деп, адык эр М. Н. Новикова илеткеди.

Этпек чериниң ол чарым-даа моторчик тур. Оң чамы-да ийн-ш кижиле бисти-даа тооайы, хемгүү койчу хө-рөшкөн олур.

— Моторчү келелди! — деп, инспектор демги олгга дужаады.

Балыкчылар этпекте чекки салып алган боуду. Ол үш доңиң эириин орту ашкан. Харман доразында үш литр банкамыда брагазы бааа бар.

— Четкирер уштул эскели-

чери! — деп, меңдилешкен соонда инспектор оларга чугаалады. Оларын бирөөсү резина хемге олдурупкан, четкининиң мыдым ужуң чө-жиң чоруту.

— Мааа балыктап болбас дээрин билдир силер ийик! — деп, Михаил Николаевич артка ийн балыкчыдан ай-тырды. Ээирин улагаткан ай-тыр буруууш минер хаман-чок, инспекторга кыжанып эгелдеди. Ол аразында хемге кижиле четкиниң бижек кайда кепи, туттунган балыктарын суге кир октап-ла чор. Адак соонда ол четкиниң эрикче үндүр октапты. Оон моторчиклени маанаш, бе-зинин четкиниң кырыңче куташ, өртөдипти. Ол кап-рон четкиниң кымыр кайда боор. Чалажып калш четки-ниң суге кир октапты.

Браконьерлер Шагаан-Арыг автобазанын чалаачылар Михаил Николаев, Вла-димир Горбатов болгаш рай-он турарын чамдык бугуру-гелерин болгаш организаци-ларын удурутукчулар сый-хө байлааныс бергезиш саа-лааптар болгай бис деп тайы-былачылар.

Шалың төлөвириниң хууса-ларын дугайында чөрүлдө-лүг айтырларын шипти-рлөрдө калыг нормативтиг докталаарын болгаш дүрү-мүн удурутукла болуулары? Ажыл төлөвирин докталаа-

Ээирин уду-биле калыг чугаа турар боор, хоорай ба-ры, милиция машинасы э-к-көз диштивис. Экиңар кө-гө, машина биске уткуштур келди. Дедир ээикеш бар чо-рувуста, браконьерлерине уткуй халдып ор. Машина-ларын орукка дуй тургус-каш, маанат тур бис. Мото-чиклдиң эрлер оожумай бе-ри-зе-да, ийн, машина аразы-нда эрте халдыры кызатты. Ычалаа-даа милицияны-н старшинасы жажигане дү-гүртүн ушпа соң ап четти-гилеки. Моторчикке чүгө ийи кижиле бар.

— Экиңер кайыл? — деп олардан айтырдымыс.

— Дугде чымды калдым.

Милициянын старшинасы моторчикли мууун алгаш чо-руй барган. Ийн ээирек бра-коньерни ээиректер сергиди чериниң машинасынын шипти-че суу алгаш, үшкү экиңер дилеп чорутуусу. Ол эске машинага олдурупкан, дескен болган.

Михаил Николаев биле Георгий Пикус олар 50-50 рубльге, Владимир Горбатов 25 рубльге тор-гаткан. Ол хүн бажынаарымыска дүксөккө 12 ша-к чедип тураа, чамгылап келди.

Эрткен чымын Улуг-Хем району балыктаарынын чурмун хамгыткан 167 херекти көргөн. Бо чылдым дөрт айларын дугузууда 42 ша-к мындай хажы-дымышкынар болган. Балык камгалаалык Улуг-Хемде инспекциянын ажалдакчылары М. Н. Но-виков болгаш А. И. Кузнецов олар илдепкейил ажал-дааш, эргелетке бирги чери ап, айда алыр шалы-ны-биле шипаткан.

Дээр ажалдаш деп санадым турар инспектор Ми-хаил Николаевич Новиковтун хей-ийитге дайнып, шагда ажалдакчылары-биле баа харылзаалыг бо-луп турары мактанчыг. Оон башка ийн-ле инспектор чүңү канчаптар?

Михаил Николаевич бо ажылында ам 18 чыла ажалдап турар. Ол бичининде-не сугта ынак. Хем учалышкан дооуу, Диксонга чедир ээилдирин-лаа чоран. Михаил Николаевич хем унууну малчына-ры-биле таныш, оларын дөксөкчези баа ап турар.

Хей ийитиниң, чоңуу байлаа болуп балык-байла-ның илдепкейил камгалаачы М. Н. Новиков ша-кычар чоңууга төлөпкө бараан болуп чорур.

К. ЮН.

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

● ЛИССАБОН. Европа на-рменталисте боттарынын тө-лөксөкчилерин киржип тура-рып португал коммунистер тайбы болгаш кады ажалда-жылга дээр демисеге ажал-лаарлар. Европа парламента-ныне согулдаларга демократ-тыг чамгыс элтин коалицияны-н кандидатарынын даңкы-ны баштап турар Португала-компартияны. ТК-нын Поли-тиктик комиссиянын кезиңу-н Ажилу Велозу ол дугайын меделгези. Согулдалар бо чылдым июль 19-та болур.

«Никити рынок» Порту-галынын киржирин-биле холбаш-кан айтырларга тураскаат-кан Лиссабонга болган сем-нарга оон эрге-ажыктарына чөрүшкөн чүгүлгөсү удуур чурт-тык хамгырыш болгаш түс-көй доңгачкан чоруну шипти-рлери биле камгалаалык ийи-нчир болгаш камгалаалык эрге-жөк чугулаады ол дем-гези. Ол принциптер Европа-нын Экономиктиң ийитилеж-геси-биле дугурулгала кылмыр-ның чүмүлү болуп шыдаады деп коммунистер санал турар.

Эрге-чагыраларын джуну берикчи политикаын ПКТ-нин уурутукчуу буруу ша-кы. Оң түксөлиде Порту-галыга чүгүлэ сонал-эко-номик шиптирлерин Лисса-болаа аяас, а шипти рыно-кут Броссельде штаб-кварти-рамында хүлээп арт турар.

● САН-ФРАНСИСКО. Калифорния штатта Эль-Сеган-до хоорайнын куудуучуларына да-йыгы ууур чыккаа болган. Оң киржикчилери Рейган-ын «агретатик камгалаа ийини-чылды» болгаш Пентагонун жарокут программасына өзүлгө чагыларын күтүспөдү турар о-хоорайда турар «Нортроп» коншериин заводунун хаалга-ларын чамгыс чыккаалган нар. Оон соонда хоорайнын шипи шөлүтө удууламышкын мингизиле болган. Да-йыгы ууур чалгыншкы-

ниң кол дооуу карокут, ооң-чөксөкти бугурун болгаш шезорин соксодыры болган. Ядролуг шепелелерин бугу-нине болгаш дооуу-биле чо-руу дугайында СССР-нин са-налдарында доо-доран чөп-сөжөририн америк хей-ийити негиз турар деп, хүлээп алган резолюцияда оңалган дем-гези. Ол чөксөлдө бөлөктөк-селгилер организациаларын ак-тивчилери «дирг артары дээр маршты» организаткан чорут-канын Оон үзүндө руской чагааны Пентагонун чамгыс күтүспөдү турар Калифорния-да 40 көрө чөргөн фирмалар-ны төлөксөкчилерине болгаш АКШ-тын конгрессиниң 12 ке-жигүңгөсү тымшакан.

● КАИР. Египет Араб Рес-публиканын далай камгалаар-талызы-биле докталаал комис-сиянын хураалы Египеттин эрик чоңугуң болгаш деис-кож сугатарынын үлөтүр бок-тарында кирелериниң айты-рылгына тураскааткан. Ко-миссиянын кезиңуүнери чурт-тун далай эриктаринын хире-лери болдурбас болгаш далай-ны дирг амынанын бол-гаш үшүштерин кайталаа азы-рага дуулаалар-биле ап чо-руулар кемчелериниң комплек-син хүлээп алган. Комиссия-нын саналдарын бойгас камга-лаа талызы-биле Египеттин ийити национал программанын-га кирер. Оон боттардыр чорударың экология талызы-биле египет специалистер ол-камын эске чурттарынын ө-төдөдөрү-биле илдепкейил-биле казы ажалдар.

● ДЖАКАРТА. Мурун-чөөн Азияны курчусоориниң ассоциациянын (АСЕАН) дашкы херектер министрле-риниң конференциясы. Джа-картада ажиттыңган. Оон киржикчилери сазы-экономи-ктиң кады ажалдажылганы хө-жүдөрүнүн, ол деискожэре-байдалды, бо чымын декабрь-да Манилага АСЕАН-нын дээр

ди дейнеге болуп учура-жышкына бөлөктөк айтыр-ларын чугаалажып көр. Ми-нистрлерини ийн недела иш-тинде болуп конференцияны-н соонда, оларга АКШ-тын, Япониянын, Канаданын, Ав-стралиянын, Чаа Зеландиянын, Европанын экономиктиң ийи-нчелериниң дашкы херек-тер министрлери каттыжар.

РИМ. Июнь 14-15-те Италия-га хуусаа бетинде парламе-нтинге согулдаларын түксө-лөдөр чарлаан. Согулдала по-литиктиң аргана күштериниң кайнар турарына ууут өскө-лүшкөндөр болдурбан. Мурунда чамгырл турган коалициянын партиялары ийи-нч-биле болууну туржуу хө-жөү арттырып алганын. Эң уду буржуа партия — кри-стиан-демократтың партия де-путаттар парламентиниң бажы-лашынын 34,3 куууун алган болгаш 234 депутаттар (мурунда ХДП бажылашкы-нын 32,9 куууун алган).

Италиянын коммунистер пар-тиясы чуртта политиктиң ийи-нч күш болууну ол дээр ба-амгалаарынын саны азын кымырла-лаа баштап шы-даа. Коммунистер бажылашкы-нын 26,6 куууун алган (1983 чылда — 29,9 куууу) бол-гаш хойуу үндүр дээр ор-ганга 176 депутаттыг болгаш 100 сенаторду болур.

Италия социал шипчээшкын дээр неосоциал партия — на-ционал барым үзүлгү күш-тер шипын аштырышкына таарышкан. Политиктиң аргана-чаа күш — «ногандар-ны» партияны тымшаклаа-лаа турган. Ол партия парламе-нтинге бөдүкү кандалаттары-н баштай калп үндүргөн бол-гаш бажылашкынын 2,9 кууу-н алган. Ол партия 13 де-путаттыг. Ээин каш бичиң партияларын төлөксөкчилери-ниң саны өскөн.

(СЭТА).

АЖЫЛ ТӨЛӨВИРИ БОЛГАШ ОНУ БЭЭРИНИҢ ХУУСААЛАРЫ

Ажыл төлөвирин саадым бээр, ону чогуур үзүндө төлөвир баар, ийчанган ажалчыларын болгаш ал-баа-хаакчыларын эрге-ажымы бодавас чоруктар ма-даа бар болуп турарын дугайында хомудалыг ча-гаалар чалаачылардан, септекчилерден редакцияга бо-лаа кээр турар. Бо айтыртыга харымла бээрин авто-транспорт болгаш чаагагы оруктар ажалдакчылары-нын профивиле обкомунун секретари Серафима Ми-трофановна ДУШНИНАДАН дилгези бис. Ол биске мындай харымны берген.

Чылдыңна коллективтиг ке-рээни чарып турар үдө ол ке-рээниң «Ажыл төлөвир бол-гаш күш-ажылды нормалаары» деп кезүүне ажал төлөвирин болгаш ажалчылар кай-чө-лөүрүн аминистратив айт-кан турар ужурут. Коллек-тивтиг керээде айткан алаа ол хуусааларын кымын-лаа өс-көртүр эргек чок. Ындыг тур-буже коллективтиг керээниң ол негелдери күтүспөдү баар таварылгалар дикэ хей. Мындай база болуулар. Алаа, оон орунга саадымын эр-ткен айын шалыңын берти-лээр. Ажыл төлөвирин саа-дым турарын чамдык бугуру-гелерин болгаш организаци-ларын удурутукчулар сый-хө байлааныс бергезиш саа-лааптар болгай бис деп тайы-былачылар.

Шалың төлөвириниң хууса-ларын дугайында чөрүлдө-лүг айтырларын шипти-рлөрдө калыг нормативтиг докталаарын болгаш дүрү-мүн удурутукла болуулары? Ажыл төлөвирин докталаа-

ган хуусааларга бээр деп «Иш-тин күш-ажымын корум-чурм дугайында» чамгыс аяг-дурмде айткан каан Ычан-гаш чартык айт болгаш-ла шалыңын төлөр. Чамдык ажал-чыларын болгаш албаа-хаак-чыларын шалың төлөвирин өске хуусааларга төлөр кыл-дыр ССР Эмелдинин болган эжилдешки республикалар-нын хойдуларында докталам-каси.

Ажыл төлөвириниң хууса-ларын колдуулаа-ла коллек-тивтиг керээде айткан каан турар ужурут. Шалың төлөр хүн дымшаныр ийикке байралдар хүнү-биле касырлажы берген таварылгада ону ол хүннүнү бугуруулаа төлөп бээр. Ажал-чы-лаа, албаа-хаакчы-лаа ки-жи шөлүлөп үнөр деп барган таварылгада ажал төлөвирин шөлүл эгелер мурунда бир хүн бурунгар баш удуу төлөп бер ужурут.

Ажылчын ийикке албаа-хаак-чы кижиле ажалдаа үнүр турар үдө он үнүр турар хү-нүдө үе санашкыны кы-дыр. Ажылчын үнүр турар

кижияң сөөлү ажалдаа хү-нү оон ажалдан үнгер хүнү кылдыр санашкылар. Бир эвес бугурулгө албан чериниң ор-ганизацияны административ-изминин бурууу-биле үнүр ту-рар ажалдакчыны үе сана-жылга ажалдан ажалдан үнүр турар хүнүдө бербей баар болаа, үе санаашкын ажал-чы кижиле хүн үнүн дугу-рунда саадым келген болдур, ол үнүн дугурунда ортукм шалымын ол ажалдакчыга бугу-рулгө чери төлөп бээр хү-нүдө келет. А ол мышка ад-министративин бурууу-биле үнүр турар ажалдакчыны күш-ажыл дестерин бээр саадым турар бээр болаа, ажал шаты үер кылдыр ал-баа-хаакчылар бугу хүннүн ортукм шалымын ол ажал-дакчыга төлөп бээр ужурут.

Ажылчын кылганын барым-даалап төлөп берип турар бугу ажалчыларга, а ол мышка албаа-хаакчыларга оларын ажалга хүлээп алганын соонда беш хүн эркенде са-нажылга дестерин бээр бээр хүлээлгел. Ажыл төлөвирин бугу-де санаашкылар (ажылчын хүннүнүн, шөк-тарын сазы, шөк-тө болгаш кылганын барымдаалаа ажал төлөвир, дүксөй үдө бээр ажал шатында дашкыр ажалдаа, дымшан бол-гаш байырлард хүннере ажалдаа дээр немелде тө-

лөвирер, шайнаа ажалдар) ол дестерге бижиттер.

Айын бирги чартында ажал бээрде оон хемчөлөм коллективтиг керээни чарып турар үдө бугурулгө, албан чериниң организацины ад-министратив профивиле ор-ганизацияны-биле сунелектиг тургаш толардыр ужурут. Ычан ажалчын бисе диле-ле ажалчын ажалдан каан үзүндө тариф ставкамын куулаавас болуп ужурут.

Ажылчыларын болгаш ал-баа-хаакчыларын шалыңын ажалдан турар чери төлөр кылдыр чүрүчүктан. Шалың төлөвирин саадым-биле ажалчыларын болгаш ал-баа-хаакчыларын шалыңын шүт-ла бугурулгелер чекте-ринге чедир төлөп бээр кыл-дыр организацилар коллек-тивтиг керээде айткан каан ту-рар ужурут.

Бир эвес ажалчын, албаа-хаакчы кижиле чамгыс бугу-рулгелер деискожында адми-нистрацияны берген даалаа күтүспөдү турар болаа, ад-министратив шалыңын чогуур үзүндө төлөп бээр хемчере-рин ботталдыр чорудар ужурут. Херек апарган тавар-ылгада ажалдакчы кижияң шалың ажалын почта дам-чыштыр шиптидип болур. Ол ажалын шиптидип чарыла-дарын ажалдакчы кижияң ажалдап турары бугурулгө,

организацияны төлөр ужурут. Ажалдан дашкар база дымшан болгаш байралдар хүннере ажалдан ажал-дарын төлөвирин хары улаа төлөвирин бугурулгелер, ор-ганизациялар, албан черлерин удурутукчулар хараа. Ол кылган ажалда дээр шалың төлөвирин ийити докталаа-ган чурм бугуар төлөр.

Бугурулгелер, организаци-нын, албан чериниң админи-страцияны шалың төлөвириниң хуусааларын чогуур үзүндө болгаш ажалчын чок күтүспөдү турарын профивиле комитет-тери шипын контролга ала-ган турар ужурут. Бир эвес бугурулгө чери сый-хө байла-ны бексараа, бооуун ажал-чөксөкчизин күтүспөдү ажалчыларын болгаш албаа-хаакчыларын шалыңын чогуур хуусаалында төлөп шыдаас хире болаа, ол бугурулгелерин удурутукчулар бооуун министратив ажалчын ажал-чөксөкчизин чедип алыр.

Ажылчыларын болгаш ал-баа-хаакчыларын шалыңын чогуур хуусаалында бербес, докталааган хуусаалын херек-ке ажал удурутукчуларын эрге-жөк чугулаа апарган таварыл-гада профивиле организаци-ларын прокуратура органын-че киярп, зарысалта хүлээ-ларын негеп болур.

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА

Бухарест

Румынияны Констанца хоорайында судно кылар эрфиле 150 муң тонна чүкк сөөртүр удуу танкери кылмып эгелээ. Бо бугурулгө чүкк танкер-лер эвес, руда сөөртүр судно-ларын, чүкк баржаларын, тра-улерин дээр оон-даа өске судноларын кылмып турар.

Чуртун сазыг далай флота-чыл келген тууду улам-на хө-жүр оор. Сөөлү чылдарда Констанца, Мангалия, Галаца, Брэила хоорайларга судно кы-лар верфилер судно туудуш-кумурун удуу тептери апар-ган. Ол азырын хөжүлүг мо-дернизастарын 1960 — 1990 чылдарда кылдырган програм-мизмла Румынияны далай флотунун ийити чүкк алыр күтүзүн 8 млн. тонна чедире-

ри, чүкк сөөртүрүкү хемчө-рин ийн катан улагаттары көрдүгөн. Хей чүкк алыр удуу судноларын туудурып кыла-лар ол программала айткан. Румынияны корабль тууду-чулар Совет Эвилели болгаш социалисттик өске-да чуртта-рылгө казы ажалдажылганы каартып турар. Дробета-Турну-Северин хоорайда Со-вет Эвилелинин чамгыс бугу-гөз 26 танкери Бакудан нефтичелерин туудуп эгелээ. Ол танкерин Бакудан 26 комиссарларын аттары-биле адаар. Отление хоорайда Сибирин болгаш Ыраккы Чөөн чүктүн хемчереге ажал-лаар судноларын туудуп эге-лээ. Хем оруу-биле ийн сөөртүр судноларын база-ла совет чамгы бугуар кыла берген.

Варшава

Польшаны Познань хоора-йында ажиттыг докталаа чам-гыс болган сазыг-үлөтүр ярмаркалыгы Совет Эвилели-ниң хүнү болуп эркен. Ол ярмаркада эң удуу боон турар павильонунуң бирээни совет павильонун экспозициясы Улуг Октябрьниң 70 чылдыга тураскааттыган.

Совет павильонун доктала-гында кол черин Совет Эви-лели биле Польшанын каттыш-кан болгаш казы ажалдажыл турар бугурулгелериниң бугу-руп үндүргөн продукцияны

эзеп турар. Амгы үнүн ийи-нч машин, дериг-херексе-лери ажалдаа эгелээ. Чоңуу хүн бугуруа ажалдажылганы ажал-чүкк ажалдажылганы чедир ажал-чүкк чүккүлери оон кө-рүп болур.

Совет Белоруссия тускай те-матиктиг экспозиция кылдыр көргүстүнгөн. Ол дөксөкчези машина туудушкуну үлөтүр-гүн база чамгы үлөтүрүм эң нарын дериглери-биле чөксө-лөшүр чоңуң хол-биле кыл-ган уран-шөвөр кылгыларын база дөксө.

Будапешт

Венгрияны профивилелери-ниң ажиттыг болгаш кады-кылгала чедери баштайгы дымшанлыгы хүлээп ал-ган. Ол чөксөкчези бо чымын ийитин-биле республиканың 300 муң ажалчын чоңу дымшан. Ат-суралыг Бала-тон хөлдүн эринде чаа сана-

торийлер болгаш дымшанга бажынаары немешкен. Бо чымын профивилелери-ниң дымшанлыг чедерин хө-жүдөрин миллиард хире фо-рти акшыны ажаллап турар. Чуртун сургаан дымшан

